

Wandeling langs enkele Lustrumgeschenken en 'Le Comteprijsen' van de Historische Vereniging Delfia Batavorum.

Delfia Batavorum heeft er een mooie gewoonte van gemaakt om bij elk lustrum, dus om de vijf jaar, een geschenk aan 'de stad' aan te bieden. In een aantal gevallen was dat een of andere vorm van een verfraaiing van de stad waarvoor de vereniging het initiatief nam en de kosten geheel, of voor een belangrijk deel, voor haar rekening nam. De vereniging wil ook anderen stimuleren het stadsbeeld op verantwoorde wijze te verfraaien en heeft daartoe in 1998 de Le Comteprijs ingesteld. Het verenigingsbestuur kiest ieder jaar een winnaar uit drie, vanaf 2008 uit vijf nominaties. De wandelroute leidt langs een aantal verfraaiingen waarbij de vereniging op een van beide manieren betrokken is geweest.

De wandeling begint bij, en zo mogelijk in het stadhuis. Daar zijn twee lustrumgeschenken te zien in de vorm van gebrandschilderde glas-in-loodramen. Die zijn altijd bedoeld om vanuit het interieur tegen het daglicht inkijskend gezien en bewonderd te worden. Ze zijn aangebracht in de Torenkamer en in de Weeskamer. Die kamers zijn helaas niet altijd voor publiek toegankelijk wegens het functioneren van het stadhuis, het gebouw is namelijk geen museum. Informeer bij de bodes of ze bezichtigd kunnen worden. Houdt rekening met eventuele trouwerijen of andere gebeurtenissen in het stadhuis. De torenkamer bevindt zich onder in de stadhuistoren; de Weeskamer bevindt zich linksvoor opzij van de burgerzaal, de hal waar u binnenkomt.

Vanaf het stadhuis leidt de wandeling via een route door de directe omgeving om weer bij het stadhuis te eindigen. De te lopen route is aangegeven op het kaartje, de nummers op het kaartje corresponderen met de nummers van de hierna volgende beschrijvingen.

01 Stadhuis. Glas-in-loodraam in 'Torenkamer'. Lustrumcadeau 1980.

In het kader van een grote restauratiecampagne werd in de achtergevel van de onderste ruimte in de stadhuistoren, de torenkamer, een kruisvenster gereconstrueerd. Het zou aanvankelijk met blank glas in lood worden gevuld. Op initiatief van Delfia Batavorum kon het echter van fraai gebrandschilderd glas worden voorzien. De decoratie werd ontworpen door Wim Fokker, werkzaam bij het architectenbureau J. Krüger dat verantwoordelijk was voor het restauratieplan voor het stadhuis. Het venster bevindt zich enige meters boven de vloer geplaatst en dient alleen als lichtvenster. De onderste openingen zijn daarom geen luikopeningen maar zijn ook met glas in lood gevuld, zodat er vier ramen van decoratief glas in lood werden voorzien. Die hebben als hoofdmotief een heraldisch wapen: het familiewapen van Willem van Oranje, het wapen van Holland, het stadswapen van Delft zoals afgebeeld op het oudste stadszegel, met twee torens aan weerszijden van de verticale balk, en het Delftse stadswapen in de later gebruikelijke vorm zonder die torens. Het plaatsen van het glas-in-loodraam is beschouwen als de afsluiting van de grote 20ste-eeuwse restauratiecampagne.

02 Stadhuis. Glas-in-loodramen in 'Weeskamer'. Lustrumcadeau 1995.

De zeer gefortuneerde, maar kinderloze, Maria Duyst van Voorhout, weduwe van haar tweede echtgenoot, Frederik baron van Reede, vrijheer van Renswoude en Emmikhuizen, stichtte bij testament in Delft, Den Haag en Utrecht een weeshuis waarin zeer intelligente wezen een gedegen opleiding konden krijgen in wetenschap en kunst. De regentenkamer van de Delftse Fundatie van Renswoude werd in 1910 van Oude Delft 49 overgebracht naar het in dat jaar in gebruik genomen Weeshuis der Gereformeerden aan het Koningsplein. In 1912 kreeg de regentenkamer zes gebrandschilderde glas-in-loodramen met voorstellingen gerelateerd aan de Fundatie. Ze waren voorzien van medaillons, drie met een van de stadswapens van de drie

steden waarin een fundatiehuis werd gesticht drie met een symbolische afbeelding van de wetenschap en kunst. De ramen werden ontworpen door Herman Veldhuis, werkzaam bij Atelier 't Prinsenhof van Jan Schouten. De ramen verhuisden mee toen het weeshuis in 1926 Oude Delft 137/139 betrok. Bij een volgende verhuizing in 1951 werden de ramen uitgenomen en opgeslagen op de zolder van het Meisjeshuis, Oude Delft 118. Toen die zolder verbouwd moest worden werden de inmiddels sterk beschadigde ramen teruggevonden. Op initiatief van het bestuur van Delfia Batavorum, en in nauw overleg met de regenten van de Fundatie van Renswoude, werd besloten de ramen te laten restaureren en ze een nieuwe plaats te geven in de weeskamer van het stadhuis. Die kamer heeft drie kruisvensters en daarmee zes bovenramen met glas in lood, evenveel als het aantal medaillons van de ramen uit het weeshuis. De 'neo-17de-eeuwse' ontwerptrant past uitstekend bij de architectuur van het stadhuis. De ramen uit een weeshuis passen ook bijzonder goed in een vertrek met de vroegere functie van Weeskamer. De kosten werden gedeeld tussen Delfia Batavorum en de Fundatie. De restauratie en enige noodzakelijke aanpassingen werden uitgevoerd door de firma Zantman. De werkzaamheden vroegen veel tijd en de onthulling vond pas plaats op 4 oktober 1996. *(Voor een uitvoerige beschrijving wordt verwezen naar het Jaarboek 1996 van de Historische Vereniging Delfia Batavorum).*

03 Markt 17b/19-21. De heer J.W.M. Ploegmakers en mevrouw A.H.J. Ploegmakers werden de **winnaars** van de Le Comteprijs 2007 door de restauratie van het dubbelpand dat door de Delftse architect Kersbergen in 1900 werd gebouwd. In het linkerpand was van meet af aan een bakkerij gevestigd van W. Unger onder de naam *De Zijworm*. Het rechterpand was aanvankelijk in gebruik bij het Mantelmagazijn de Duif maar toen dat in 1912 naar een groter ander pand verhuisde werd ook dit gedeelte bij de bakkerij getrokken tot daar in 1960 geen brood meer werd gebakken. Enkele fotohandels namen er achtereenvolgens hun intrek en uiteindelijk was het de eigenaar van de firma Talens die het pand met behulp van vele experts grondig liet restaureren en het geheel op zorgvuldige en minutieuze wijze in oude glorie deed herstellen. Gezien de prominente ligging kan men spreken van een verfraaiing van een belangrijk stadsbeeld.

04 Peperstraat 7. De Geste Groep; restauratie van de winkelpui. Het betreft hier een nominatie voor de Le Comteprijs 2005 voor de restauratie van een uit 1930 daterende pui die de laatste tientallen jaren dienst had gedaan als vestiging van een reisbureau en daartoe was gemoderniseerd. Over de volle breedte was wit plaatmateriaal aangebracht waarop een zeer brede lichtbak en twee uitsteekreclames. De bovenlichten waren ontdaan van hun glas-in-loodramen en de natuurstenen borstweringen onder de winkelramen waren wit geschilderd. Deze ingrepen moesten als een ernstige aantasting van de straatwand en het gevelbeeld worden beschouwd.

Na sluiting van het reisbureau kwam het pand in handen van het Rijswijkse bedrijf de Geste Groep. De pui werd ontdaan van beplating en lichtbakken. Het houtwerk werd fris wit geschilderd, de natuurstenen bekleding van zijstijlen en borstweringen werd van de verf ontdaan en er werden in de bovenlichten weer glas-in-loodramen aangebracht. Door deze opknopbeurt is een karakteristieke winkelpui in een echte Delftse winkelstraat weer in ere hersteld.

05 Oude Delft 82/Peperstraat 2, genomineerd voor de Le Comteprijs 2000. Aanbrengen uithangteken in de vorm van een bronzen overhemd dat verwijst naar de herenmodewinkel in het pand. Het winkelwoonhuis Oude Delft 82 is een hoekhuis, maar werd dat pas in 1939 toen de Peperstraat werd verbreed nadat enkele panden aan de Noordzijde van die straat door brand waren verwoest. Het uithangbord is ontworpen door kunstenaar Richard de Vrijer. Een

andere verfraaiing betreft de vernieuwing van de stoep met stoeppalen uitgevoerd in Ierse hardsteen. Die werden in zand geplaatst om enigszins mee te kunnen geven bij onverhoopte aanrijding. De echtgenote van de eigenaar van het pand koos voor een nieuw ontworpen paal met een achthoekige doorsnede en een vierkante afgeronde kop. De tweevoudige verfraaiing laat zien dat historische elementen als stoeppalen en een uithangteken ook goed in eigentijdse vormen zijn uit te voeren.

06 Oude Delft 118. Restauratie Stichting Sint Hippolytuskapel in het bijzonder de vervanging van het pannendak door een leiendak. **Winnaar** van de Le Comteprijs 2003. Onderzoek van de kapconstructie wees uit dat de kap en het beschot in de zestiende eeuw moeten zijn aangebracht, en wel kort na de grote stadsbrand van 1536 die ook de kapel had getroffen. Het dakbeschot toonde vele spijkergaatjes als bewijs voor de oorspronkelijke aanwezigheid van een leienbedekking. Oorspronkelijk was het torentje voorzien van een vaste naar het noorden wijzende pijl en een draaibare windvaan maar die werden niet gereconstrueerd en alleen het restant (een soort kruis dat geen religieuze betekenis heeft) werd geconsolideerd.

07 Nieuwstraat 6. Vervanging van de lelijke winkelpui door een nieuwe fraaie pui in historische vormen. Was genomineerd voor de Le Comteprijs 2009. De Nieuwstraat is vanouds een winkelstraat. Daarin detoneerde dit winkelwoonhuis lange tijd door de zeer lelijke pui die bovendien slecht werd onderhouden. De verhoudingen waren mank met een portiek tussen een kleine en grote etalage. Al met al straalde het een verkeerde ‘goedkoopte’ uit wat mogelijk wel paste bij de dumpzaak die er enige decennia geleden in was gevestigd, maar niet bij het karakter van de rest van de straat. Gelukkig werd de pui in 2009 vernieuwd als onderdeel van een renovatie en herbestemming van het pand. De oudere puilijst bleef gehandhaafd maar daaronder kwam een geheel nieuwe pui, met in het midden een brede etalage geflankeerd door twee deuren, die respectievelijk naar de winkel en de bovenwoning leiden. De nieuwe pui kreeg houten stijlen, versierd met lijstwerk en zogenaamde diamantkoppen. De gemetselde borstwering onder de etalage werden uitgevoerd in Belgische hardsteen. Door deze vernieuwingen werd het straatbeeld van de Nieuwstraat en daarmee dat van de binnenstad aanzienlijk verfraaid.

08 Oude Delft 147. Genomineerd voor de Le Comteprijs 2000. Een bronzen medaillon met portretkop van Pieter van Foreest. Dit huis staat bekend als het kleinste huisje van Delft en woonhuis van de bekende arts Pieter van Foreest (1521-1597). Hij was stadsgeneesheer van Delft, maar ook lijfarts en vriend van Willem van Oranje. Het verhaal gaat dat Van Foreest met opzet in een dergelijk klein huisje woonde als uiting van nederigheid. Maar uit bewaard gebleven belastingregisters blijkt echter dat hij zodanige bedragen aan haardstedenbelasting betaalde dat het niet aannemelijk is dat hij slechts dat kleine huisje bewoonde. Dat huisje stond dan ook niet op zichzelf maar was een zijhuis van het rechts belendende pand, het hoofdhuis, waar Pieter van Foreest moet hebben gewoond. Nog steeds bevindt zich achter de rechter deur van Oude Delft 147 een trap die toegang geeft tot zowel het bovenhuis van nummer 147 als het bovenhuis van nummer 149 die samen één woning vormen. Het fraai uitgevoerde medaillon, ontworpen en uitgevoerd door Richard de Vrijer, toont een vriendelijke en wijze man. Vorm en afmetingen zijn in goed evenwicht met de architectuur van het huisje.

09 Oude Delft 169. De restauratie van de gevelsteen was het **Lustrumgeschenk** dat Delfia Batavorum in 2005 aan de stad Delft aanbood. De steen was oorspronkelijk in 1616 aangebracht in de gevel van het voormalige Fraterhuis aan de Schoolstraat dat als uitbreiding van de aangrenzende Latijnse School diende. De Latijnse School verhuisde naar het

Prinsenhof en weer later naar het huis Het Wapen van Savoye, Oude Delft 169. Daarheen werd ook de gevelsteen uit de Schoolstraat overgebracht toen daar het voormalige Fraterhuis werd afgebroken. De door P.C. Visser gemaakte vrije vertaling van het Latijnse opschrift luidt: “Het is langs een moeilijk pad, dat men tot de hoogste eer geraakt. Eertijds was dit het broederhuis, maar door het vermeerderen der inkomsten is het nu een kweekschool voor de Godgeleerdheid geworden. Geen ondeugdzaame betrede deszelfs drempel, noch ontheilige dit heiligdom van binnen door onzuivere zeden. Het viermanschap van Curatoren, heeft dit opschrift doen plaatsen in het jaar 1616.”

De Griekse letter Y verwijst naar de Latijnse school. Deze Y heeft een dunne en brede poot. Met de brede wordt verbeeld dat deze makkelijke weg niet tot een hoog einddoel leidt, maar dat de smalle moeilijke weg dat juist wel doet. PER ANGUSTA AD AUGUSTA ofwel Door de engte naar de heerlijkheid. (*Voor een uitvoerige beschrijving wordt verwezen naar het Jaarboek 2005 van de Historische Vereniging Delfia Batavorum*).

10 Oude Delft 132. Genomineerd voor de Le Comteprijs 2002 voor de restauratie van de voorgevel en het 18de-eeuwse stoepbordes. Het huis is ontstaan uit de samenvoeging van twee panden die in opzet uit de zestiende eeuw dateren. In de loop van eeuwen werden er nogal wat modernisering en aanpassingen aangebracht. Toen de huidige eigenaar zo rond deze eeuwwisseling het pand aankocht oogde het op het eerste gezicht fraai, maar het casco vertoonde toch tal van mankementen, onder meer ten gevolge van verzakkingen. Om het voor lange tijd goed bewoonbaar te maken was een restauratie noodzakelijk. Nadat de eerste fase, het bewoonbaar maken van de verdieping en de zolders al was afgerond, werden in 2002 de voorgevel en de stoep aangepakt. Bij de restauratie van het hek zijn de ontbrekende delen gereconstrueerd en zijn van het hardstenen stoepbordes ontbrekende en gebroken delen vervangen of hersteld. Een belangrijke verfraaiing van een huis in de onmiddellijke omgeving van de Oude Kerk en het Gemeenlandshuis.

11 Heilige Geest Kerkhof. De restauratie van de 18de-eeuwse hardstenen lantaarnpaal met 19de-eeuwse gietijzeren krularm werd genomineerd voor de Le Comteprijs 2009. De mogelijk nog 18de-eeuwse paal was oorspronkelijk voorzien van een olielantaarn, later van een gaslantaarn die weer later van elektrische verlichting werd voorzien. In de 20ste eeuw is deze lantaarn hoger geplaatst om aanrijshade te voorkomen en/of om meer licht op de weg te laten schijnen. De oorspronkelijke paal was tientallen jaren geleden bij een aanrijding gebroken en vervangen door een slechte kopie die uiteindelijk ook werd aangereden en is gebroken. De bewaard gebleven gebroken originele paal is in 2008 met moderne technieken gelijmd en gerestaureerd en weer geplaatst. In 2009 werd het gietijzeren krularmatuur hersteld en weer op de paal aangebracht waarmee de restauratie werd afgerond.

12 Sint Agathaplein. De plaatsing van het standbeeld van Willem van Oranje in de tuin van het Prinsenhof werd genomineerd voor de Le Comteprijs 2003. Hoewel er in onze Prinsstad zeker wel zaken zijn die herinneren aan onze ‘Vader des Vaderlands’ bestond er hier nog geen standbeeld van deze grondlegger van de huidige staat der Nederlanden. De voormalig directeur voorlichting bij het Ministerie van OC&W, dr. Edgar Nordlohne, liet een legaat na waarbij hij bepaalde dat na zijn dood *de Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting* een schenking zou krijgen met de bedoeling daarvan op figuratieve wijze uiting te geven aan het gedachtegoed van Prins Willem van Oranje. Deze stichting besloot in 1999 een standbeeld van Willem van Oranje in Delft te plaatsen, dat gemaakt werd door Auke Hettema, en op 18 juni 2003 door Koningin Beatrix werd onthuld. Het standbeeld toont de prins staande, gekleed in een tabbaard met karakteristieke molenkraag en een kalotje op het hoofd en is geïnspireerd op de liggende prins van het grafmonument in de Nieuwe Kerk.

13 Voorstraat 12. De heer J. Koelstra en mevrouw J. Koelstra-van der Struif werden de **winnaars** van de Le Comteprijs 2000. De prijs werd toegekend voor de restauratie van de 17de-eeuwse trapgevel en met name het daarin aanbrengen van een daar goed bijpassende moderne gevelsteen met de nieuw bedachte huisnaam 'De Ghecapte Poel'. Die naam verwijst naar de voordien in het pand gevestigde kapsalon en de ligging tegenover de Poelbrug waarop vroeger kippen werden verhandeld. Het gebroken ei dat is afgebeeld refereert aan de familienaam van mevrouw, namelijk Van der Struif.

14 Hippolytusbuurt 43/43a. De heer C. Koreneef werd **winnaar** van de Le Comteprijs 2002 voor het restaureren van de winkelpui van een Grieks restaurant. Daarbij werd het oorspronkelijke vooroorlogse uiterlijk als uitgangspunt genomen. Storende reclames werden weggenomen. Het glas in lood in de bovenlichten was met plaatwerk afgedekt, maar bleek bij verwijdering van de beplating slechts licht beschadigd. Voor de rest had men met goed hechtende verf al het teakhout blauw en wit geschilderd dat niet goed kon worden verwijderd. Daarom werd gekozen voor een geschilderde houtimitatie, zoals vroeger wel vaker op puien werd toegepast. Gave winkelpuien uit de periode 1930-1940 zijn in de Delftse binnenstad vrij zeldzaam geworden.

15 Cameretten 1/zijgevel en hoek Wijnhaven. De drie geschilderde panelen waren het **Lustrumgeschenk** dat Delfia Batavorum in 2000 aan de stad Delft aanbood. Op de panelen is een gezicht op Delft weergegeven dat als detail voorkomt op een glas-in-loodraam in de Sint-Janskerk te Gouda. Delft schonk dit raam in 1603. Het grote raam stelt het ontzet van Leiden in het jaar 1574 voor. Leiden had weliswaar ook al een raam aan Gouda geschonken met als onderwerp het ontzet van Samaria, wellicht een bijbelse verwijzing naar het ontzet van Leiden. Het Delftse stadsbestuur vond dat Delft bij de bevrijding een belangrijke rol had gespeeld en wilde daar maar al te graag uitdrukking aan geven. Delft was namelijk de uitvalsbasis geweest waarvandaan de Geuzen naar Leiden waren opgetrokken. Wat aanschouwen wij op de panelen? De toren van de Oude Kerk is nog afgebeeld zonder de in 1605 aangebrachte wijzerplaten, de afgebeelde molen is de 15de-eeuwse Duivelgatsmolen die aan het einde van de Kantoorgracht stond en diende voor de verversing van het water in de grachten. Goed is te zien dat boven de onderdoorgang voor het water het Delftse stadswapen prijkt en dat het dak met riet is gedekt. In de rechter bovenhoek is een stukje te zien van een dorp met een kerk dat Nootdorp zal moeten voorstellen. *(Voor een uitvoerige beschrijving wordt verwezen naar het Jaarboek 2000 van de Historische Vereniging Delfia Batavorum).*

16 Voldersgracht 6. De heer J.C. van Dijk werd **winnaar** van de Le Comteprijs 2001 voor de restauratie van het huis 'De Vergulde Pauw' en de reconstructie van de samengestelde dakvorm met dwarskappen. De oorspronkelijke kap was al lang verdwenen en het uitstekende deel van de voorgevel was in een zeer slechte bouwkundige toestand geraakt. Als de verankeringstaven er niet waren geweest was de top zeker al op straat gevallen. Daarom werd besloten de oude kapvorm zoveel mogelijk te reconstrueren. De voorgevel werd hersteld, waarbij alle scheuren werden gedicht en de natuurstenen onderdelen weer zoals oorspronkelijk in een zandsteenkleur werden geschilderd. Door deze ingrepen is een belangrijk historisch pand op langere termijn veilig gesteld.

17 Voldersgracht 21. Genomineerd voor de Le Comteprijs 2006 voor de moderne en gedeeltelijke reconstructie van het voormalige Sint Lucasgildehuis. Na de Tweede Wereldoorlog was hier een voor die tijd modern schoolgebouw neergezet maar verloor die bestemming waardoor het gebouw werd verkocht aan een bouwmaatschappij om er na sloop

een nieuwbouwplan te ontwikkelen. Vanuit monumentenzorg was opgemerkt dat een verwijzing naar het brede bouwvolume dat de voormalige kapel, het voormalige gildehuis en de latere schoolgebouwen kenmerkte, meer recht zou doen aan het historische stadsbeeld dan het bouwen van een rijtje van individuele 'gewone' grachtenpanden. Op basis van twee oude tekeningen, een foto van vlak voor de afbraak van het oude gildehuis in 1878 en de oudste kadastrale kaart werd duidelijk dat een reconstructie van de oorspronkelijke vorm vrij aardig te maken zou zijn. Er konden afgietsels gemaakt worden van de vier originele gebeeldhouwde festoenen die waren ingemetseld in een muur van het Amsterdamse Rijksmuseum en onderdeel vormen van de museumcollectie. Achter het complex bevinden zich woningen en een parkeerkelder, ontsloten vanaf de Vlouw. Het gildehuis zelf herbergt het Vermeercentrum.

18 Markt 30. Genomineerd voor de Le Comteprijs 2008 voor de aanpassing van de winkelpui. In 1934 kreeg de winkel een nieuwe winkelpui met in het midden een portiek en etalages opzij. De pui werd gekenmerkt door zeer zorgvuldig materiaalgebruik. De borstweringen onder de etalages werden met natuursteen bekleed, terwijl de etalagekozijnen geleverd werden door de firma Gispen, bij zeer velen bekend als leverancier van stalen-buismeubelen. De pui is voor zover bekend de enige in Delft waarvan het fabrikaat, dank zij fabrieksplaatjes, met zekerheid aan Gispen is toe te schrijven. De eigenaar van het pand wilde de bovenwoning renoveren en een eigen entree geven. De pui werd uiterst consciëntieus aangepast met de etalage in het midden en met deuren aan weerszijden daarvan. Het originele materiaal werd zoveel mogelijk hergebruikt, waar nodig aangepast of zonnodig gereproduceerd. Op het kozijn van het etalageraam prijken nog steeds de twee originele fabrieksplaatjes van Gispen. De reconstructie van de pui is zo nauwgezet en zorgvuldig geschied dat men niet anders zou denken dat die er sinds 1934 al zo heeft uitgezien.

U bent nu terug op de Markt bij het stadhuis waarmee de wandelroute is beëindigd.